

RAZUMNO JE DA ZNAM

"Publikacija je priređena u okviru projekta "Razumno je da znam" koji sprovodi NVU Monte Lingva uz finansijsku podršku Evropske unije u Crnoj Gori. Sadržaj analize predstavlja isključivu odgovornost NVU Monte Lingva i ne održava nužno stavove Evropske Unije."

Funded by
the European Union

EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA

ČLAN 6 STAV 1 - PRAVO NA PRVIČNO SUĐENJE

Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravično i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti sa cijelog ili sa dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbjednosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

Član 6 stav 1 Evropske konvencije predstavlja „izvorište instituta prava na suđenje u razumnom roku“.

Pravo na suđenje u razumnom roku, kao dio prava na pravično suđenje, predstavlja jedno od osnovnih ljudskih prava koje pripada svima. Ustanovljeno je u interesu lica o čijim se pravima i obavezama odlučuje, ili protiv koga se vodi određeni postupak, ali i u interesu pravne sigurnosti i vladavine prava uopšte.

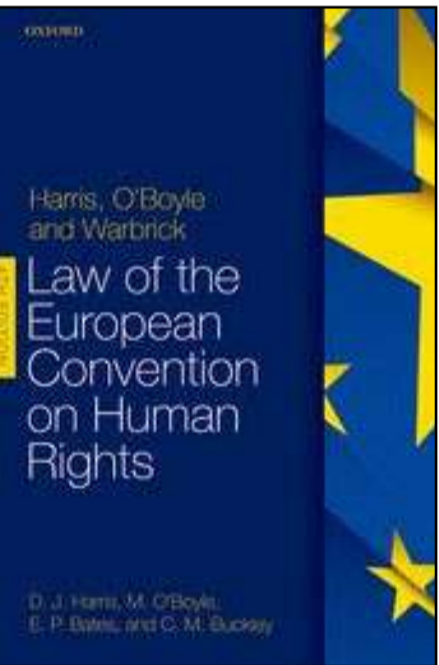
PRAVNI OKVIR

Pravo na suđenje u razumnom roku, kao dio prava na pravično suđenje, predstavlja jedno od osnovnih ljudskih prava i pripada svim ljudima bez razlike.

Na njegov značaj ukazuje i činjenica da je ono zagarantovano i zaštićeno međunarodnim aktima, kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948., Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966., a najznačajnije mjesto zauzima Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda koja je stupila na snagu 03. 09. 1953. godine.

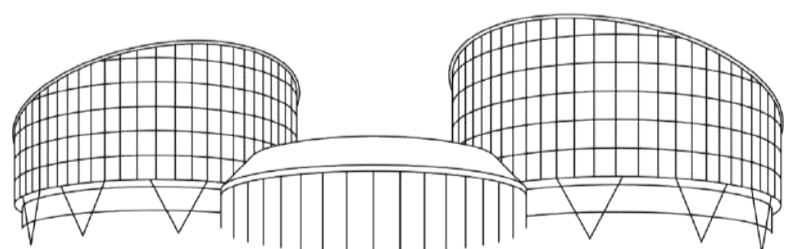
-EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA-

Evropska konvencija o ljudskim pravima je međunarodni dokument koji mogu potpisati samo države članice Savjeta Evrope. Sadrži listu prava i garancija za koje su se države obavezale da ih poštuju. Ima svjetski značaj, jer je postavila standarde zaštite koji su postali mjerilo u cijelom svijetu. Konvencija je obavezujuća u odnosu na Crnu Goru kontinuirano počev od dana ratifikacije od strane Državne zajednice Srbije i Crne Gore u martu 2004. godine, što je Evropski sud za ljudska prava utvrdio u presudi Bijelić protiv Crne Gore. Ratifikovanjem Konvencije, Crna Gora je preuzela obavezu da svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom jamči poštovanje ljudskih prava garantovanih Konvencijom, kao i obavezu da svoj pravosudni sistem organizuje tako da njeni sudovi mogu da ispune svaki zahtjev predviđen odredbama Konvencije. Jedna od tih obaveza je i ta, da se predmeti koji se vode pred sudovima i drugim državnim organima, razmotre bez odugovlačenja, u razumnom roku, u skladu sa članom 6 Konvencije.

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Evropski sud za ljudska prava je međunarodni secijalizovani sud ustanovljen Konvencijom sa sjedištem u Strazburu. Broj sudija jednak je broju država članica Savjeta Evrope. Sudije Suda su potpuno nezavisne i ne predstavljaju državu iz koje dolaze. Sud je tumač Konvencije i shodno članu 46, strane ugovornice se obavezuju da poštuju pravosnažne odluke u svakom predmetu u kojem su jedna od strana. Međutim, i ako presude Suda nemaju dejstvo erga omnes, opšta načela sadržana u njegovim presudama, države potpisnice ne mogu ignorisati, jer na taj način sprječavaju kršenje Konvencije s njihove strane.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Što radi Evropski sud za ljudska prava?

Njegov zadatak je da utvrdi da li je u konkretnom slučaju došlo do povrede nekog od prava garantovanog Konvencijom. Kada Sud utvrdi da je neka država članica povrijedila jedno ili više prava i garancija, donosi presudu, koja je obavezujuća za državu na koju se odnosi, a koja je dužna da postupi po presudi. Važna funkcija ovog suda jeste i da daje savjetodavna mišljenja o pravnim pitanjima i da daje određene preporuke državama čija rješenja nisu u skladu sa Konvencijom.

-VAŽNO JE ZNATI-

- Pozitivna obaveza država potpisnica Konvencije je da su dužne preduzimati sve potrebne mjere kako bi obezbijedili zaštitu ljudskih prava i sloboda garantovanih Konvencijom.
- Negativna obaveza država ugovornica je dužnost uzdržavanja od donošenja akata kojima bi se kršila prava zajamčena Konvencijom.

ŠTA JE RAZUMAN ROK?

Razuman rok je pravni standard koji podrazumijeva objektivno potrebno vrijeme da se odluči o nekom pravu ili obavezi i takva odluka izvrši, odnosno da se utvrdi osnovanost krivične optužbe protiv nekoga. On nema defenciju i nije uspostavljena opšta pravila za rok koji je potreban za okončanje postupka, pa se u odnosu na svaki pojedinačni predmet ocjenjuje da li je postupano u razumnom roku, na osnovu kriterijuma utvrđenih od strane Evropskog suda za ljudska prava. Pri tome, razuman rok ne znači kratak rok, jer i kratki rokovi nijesu uvijek garancija „dobre pravde“, već je razuman rok onaj vremenski period koji je optimalno potreban da se otkloni pravna neizvjesnost.

Član 6 se primjenjuje na:

prava i obaveze iz ugovornog prava, isplatu duga, naknadu štete, uknjižbu prava vlasništva, smetanje posjeda, izdavanje građevinskih i drugih dozvola, otkaze ugovora o zakupu, troškove sudskog postupka, pravo na penziju, sporove iz radnog odnosa, bračna i statusna pitanja i dr.

Član 6 se ne primjenjuje na:

pravo na slobodne izbore, registraciju pravnih podataka, kretanje i boravak stranaca, utvrđivanje krivične optužbe protiv dugog lica, ponavljanje postupka i dr.

U kojim postupcima se primjenjuju standardi suđenja u razumnom roku?

Ovaj standard se primjenjuje u građanskim i krivičnim postupcima, kao i u upravnim i postupku pred Ustavnim sudom.

U građanskim predmetima

U principu, početak razumnog roka počinje od trenutka kada je tužba podnijeta nekom sudu. Kada je u krivičnom postupku istaknut zahtjev za naknadu štete koji nije razmatran u krivičnom postupku, od tada se računa da je pokrenut parnični postupak. Računanje razumnog roka u upravnom postupku počinje od momenta izjavljivanja žalbe na rješenje.

U krivičnim predmetima

U krivičnim predmetima rok počinje da teče kada nadležni organ zvanično obavijesti lice da je osumnjičeno za krivično djelo.

KRITERIJUMI NA OSNOVU KOJIH SE RAČUNA RAZUMAN ROK

Dužina razumnog roka procjenjuje se na osnovu kriterijuma koji su utvrđeni u praksi Evropskog suda za ljudska prava i to su: složenost predmeta, ponašanje podnosioca predstavke, ponašanje nadležnih organa vlasti kao i stepen važnosti samog predmeta za podnosioca predstavke.

1. Složenost predmeta

Prvi kriterijum na koji upućuje Evropski sud za ljudska prava, a tiče se odlučivanja u razumnom roku, je složenost predmeta, koja se ogleda u složenosti činjenica koje treba utvrditi, složenosti pravnih pitanja o kojima treba odlučiti i složenosti postupka u cjelini.

Primjer: složenost pravnih pitanja - presuda Evropskog suda za ljudska prava Tričković protiv Slovenije - ostvarivanje prava na vojnu penziju. Poslije raspada bivše Jugoslavije, slovenačka Vlada je preuzela odgovornost za isplatu vojnih penzija. Sud je smatrao da je predmet oko koga se vodio postupak bio vrlo složen. Bila je to prva u velikom broju žalbi koje su se odnosile na penzije pripadnika bivše JNA, i s obzirom na to, domaći sud je morao detaljno da ispita suštinu predmeta. Budući da Upravni sud nije postupio nerazumno, nije utvrđeno da je prekršen član 6 Evropske konvencije.

Složenost postupka može biti prouzrokovana brojem stranaka, brojem zahtjeva, velikim brojem optuženih i svjedoka, brojnim vještačenjima, međunarodnom pravnom pomoći itd.

Primjer: složenost postupka - presuda Evropskog suda za ljudska prava Steell i Morris protiv UK - je najduže suđenje u istoriji pravnog sistema UK, koje je trajalo 313 sudećih dana, od kojih je na 40 ročišta iznošena pravna argumentacija, ima 20.000 stranica transkripta sa suđenja, 40.000 stranica dokumentacije i saslušano je 130 svjedoka. Bez obzira na dužinu trajanja postupka, Sud je našao da nije prekršen član 6 Konvencije.

3. Ponašanje organa vlasti

Treći kriterijum, koji je veoma značajan prilikom ocjene da li je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku, jeste ponašanje suda i drugih državnih organa. Uzimaju se u obzir samo ona kašnjenja koja se mogu pripisati državi, odnosno koja su prouzrokovali njeni upravni ili sudski organi. To što se države pozivaju na problem zaostalih, nagomilanih predmeta u svojim sudovima navodeći ga kao razlog za prekomjernu dužinu sudskih postupaka, ne može osloboditi vlasti odgovornosti koju snose za ukupno kašnjenje postupka. Stanovište Evropskog suda je da su države u obavezi da angažuju dovoljno resursa i stave ih na raspolaganje, tako da veliki broj predmeta nije opravdanje za dugo trajanje postupaka.

Primjer: presuda Evropskog suda za ljudska prava - Guincho protiv Portugalije, sudovi su bili zatrpani predmetima zbog povećanja broja parnica poslije ponovnog uspostavljanja demokratskog režima.

Ko zastupa državu pred Evropskim sudom za ljudska prava?

Države članice u postupku pred Sudom zastupaju njihovi ovlašćeni zastupnici (Agents), kojima mogu da pomažu advokati i drugi stručni savjetnici.

Ko se i kada možete obratiti sudu?

Sudu se mogu obratiti države ugovornice u vezi sa povredama Konvencije od strane drugih ugovornica i tada je reč o međudržavnim sporovima.

Postupak pred Sudom, bez obzira na svoje državljanstvo, može pokrenuti i pojedinac, nevladine organizacije i grupe lica koje tvrde da su im povredena prava garantovana Konvencijom ili dodatnim protokolima, i tada je reč o individualnim sporovima, pri čemu nije dužan da dokaže da mu je nanijeta šteta, već samo da je žrtva kršenja nekog prava predviđenog Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

2. Ponašanje podnosioca predstavke

Drugi kriterijum koji je utvrđen praksom Evropskog suda za ljudska prava, a o kome se mora voditi računa prilikom ocjene da li je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku, je ponašanje podnosioca pravnog sredstva. Kada stranka prouzrokuje odugovlačenje postupka na način što često, bez opravdanih razloga, traži odlaganje ročišta, podnosi zahtjeve za izuzeće postupajućeg sudije, predsjednika suda, vijeća, vještaka itd., tada država ne snosi direktnu odgovornost. Tu se samo može postaviti pitanje da li je sud preduzeo sve potrebne mjere kako bi spriječio zloupotrebu prava od strane podnosioca predstavke.

4. Važnost predmeta za podnosioca predstavke

Četvrti kriterijum odnosi se na značaj predmeta koji se raspravlja pred sudom, za podnosioca predstavke. Ovaj kriterijum se različito procjenjuje u zavisnosti od vrste predmeta - da li se radi o krivičnom ili građanskom predmetu, da li iziskuje „posebnu ili naročitu pažnju“ ili, pak, „izuzetnu pažnju“. U svakom konkretnom slučaju se ispituje šta je podnosilac predstavke mogao da dobije ili izgubi, da je suđenje sprovedeno u razumnom roku.

Predmeti koji iziskuju izuzetnu pažnju su: povjerljive djece, izdržavanje, pritvor, radni sporovi itd..

Primjer: presuda Evropskog suda za ljudska prava - Mijušković protiv Crne Gore - izvršenje pravosnažne presude o povjeravanju djece. U slučaju kao što je ovaj, adekvatnost neke mjere treba cijeniti po brzini njene realizacije pošto vrijeme može uzrokovati nepopravljive posljedice za odnose između djece i roditelja koji ne živi sa njima.

